

KALICI BARIŞ - LOZAN BARIŞ ANTLAŞMASI (24 Temmuz 1923)

LOZAN'A GİDEN YOL VE HAZIRLIK SÜRECİ

❖ İtilaf Devletleri'nin Kurnaz Planı:

Kurtuluş Savaşı askeri başarısının ardından barış görüşmeleri için İtilaf Devletleri hem **TBMM'yi** hem de **Osmanlı Hükümeti'ni** birlikte davet ettiler.

Amaçları: İki hükümet arasında "ikilik" (kargaşa) çıkararak Türk tarafını zayıf düşürmek ve istediklerini kabul ettirmektir.

TBMM'nin Kesin Hamlesi:

Saltanatın Kaldırılması (1 Kasım 1922):

❖ Bu planı bozmak isteyen TBMM, 1 Kasım 1922'de Saltanatı kaldırmıştır.

LGS YORUMU: Saltanatın kaldırılmasıyla Osmanlı Devleti resmen sona ermiş ve TBMM, Türk milletinin "tek temsilcisi" olarak konferansa katılmıştır.

TÜRK HEYETİ VE KIRMIZI ÇİZGİLERİMİZ

❖ Konferansa gidecek heyetin başkanı olarak **İsmet Paşa** seçilmiştir. Bunun sebebi, Mudanya Ateşkesi'ndeki başarısıdır.

Mustafa Kemal'in "Taviz Yok" Dediği İki Konu (Kırmızı Çizgiler):

❖ Mustafa Kemal, heyetten iki konuda asla geri adım atılmamasını istemiştir:

- 1. Ermeni Yurdu Meselesi:** Toprak bütünlüğümüzü korumak için.
- 2. Kapitülasyonlar:** Ekonomik bağımsızlığımızı sağlamak için.

HEDEF: Misak-ı Milli'yi (Milli Yemin) gerçekleştirmektir.

Görüşmelerin Kesilmesi (4 Şubat 1923):

- Kapitülasyonlar ve dış borçlar konusunda anlaşmazlık çıkınca görüşmeler kesilmiştir.
- İsmet Paşa Ankara'ya dönmüş ve orduya "Savaş Hazırlığı" emri verilmiştir.
- Kararlılığımızı gören devletler geri adım atmış ve 23 Nisan 1923'te görüşmeler tekrar başlamıştır.

LOZAN BARIŞ ANTLAŞMASI KARARLARI

A) Sınırlar İle İlgili Kararlar *

Yunanistan Sınırı: Meriç Nehri sınır kabul edildi.

- **Ege Adaları:** Gökçeada ve Bozcaada Türkiye'ye, diğer adalar Yunanistan'a bırakıldı.

- **Suriye Sınırı:** Ankara Antlaşması esas alındı (Hatay sınırlarımız dışında kaldı - Taviz).
- **Irak Sınırı (Musul Sorunu):** Konferansta **ÇÖZÜLEMİYEN TEK KONU** budur. İki ülke (Türkiye-İngiltere) arasındaki görüşmelere bırakılmıştır.

B) Ekonomik Bağımsızlık Kararları

- **Kapitülasyonlar:** Tamamen kaldırıldı. Böylece ekonomik bağımsızlığımızın önündeki en büyük engel kalkmış oldu.
- **Dış Borçlar:** Düyun-u Umumiye idaresi kaldırıldı. Osmanlı borçları, imparatorluktan ayrılan devletler arasında paylaştırıldı. Türkiye payına düşeni taksitler halinde ödemeyi kabul etti.

C) Egemenlik Hakları ve İç İşleri

- **Azınlıklar:** Ülkedeki tüm azınlıklar "Türk Vatandaşı" kabul edildi.

✚ **Amaç:** Avrupalı devletlerin "azınlık haklarını" bahane ederek iç işlerimize karışmasını engellemek.

- **Yabancı Okullar:** Hepsi Milli Eğitim Bakanlığı'na (MEB) bağlandı ve Türk kanunlarına uyma zorunluluğu getirildi.
- **Patrikhane:** Siyasi yetkileri elinden alındı, sadece dini kurum olarak İstanbul'da kalmasına izin verildi.

D) Boğazlar Meselesi

Karar: Boğazların yönetimi, başkanı Türk olan uluslararası bir **KOMİSYONA** bırakıldı. Ayrıca Boğazların her iki yakası askerden arındırılacaktı.

LGS ANALİZİ (OLUMSUZ):

- Komisyonun olması **Egemenlik haklarımızı** zedeler.
- Asker olmaması **Güvenliğimizi** tehlikeye atar.

E) Mübadele ve Savaş Tazminatı

- **Nüfus Mübadelesi (Değişimi):** Anadolu'daki Rumlar ile Yunanistan'daki Türklerin yer değiştirmesine karar verildi.

✚ **İstisna:** İstanbul'daki Rumlar ve Batı Trakya'daki Türkler yerleşik (etabli) sayılarak göçten muaf tutuldu.

- **Savaş Tazminatı:** Yunanistan savaş suçlusunu kabul etti ve tazminat olarak **Karaağaç'ı** (Edirne'de bir yer) Türkiye'ye verdi.

SEVR VE LOZAN KARŞILAŞTIRMASI

Konu	SEVR (Ölüm Fermanı)	LOZAN (Bağımsızlık Belgesi)
Sınırlar	Anadolu paylaşılmıştı.	Bugünkü sınırlar büyük ölçüde çizildi.
Kapitülasyonlar	Genişletilerek devam ediyordu.	TAMAMEN KALDIRILDI.
Azınlıklar	Ayrıcalıklı haklara sahipti.	Eşit Türk vatandaşı sayıldı.
Ordu	Terhis edilmiş (dağıtılmış) idi.	Sınırlama yok (Boğazlar hariç).

LOZAN ANTLAŞMASI'NIN ÖNEMİ VE LGS İPUÇLARI**Antlaşmanın Tarihi Önemi:**

1. Yeni Türk Devleti'nin bağımsızlığı tüm dünya tarafından resmen tanındı.
2. Milli Mücadele ve I. Dünya Savaşı resmen sona erdi.
3. Sevr Antlaşması tarihe gömüldü (geçersiz kılındı).
4. Lozan, "**Türkiye Cumhuriyeti'nin Tapu Senedi**" olarak kabul edilir.
5. I. Dünya Savaşı'ndan sonra imzalanıp günümüzde hala geçerliliğini koruyan tek antlaşmadır.

Mustafa Kemal'in Yorumu: Atatürk, Nutuk'ta Lozan için; "**Türk milletine karşı hazırlanan büyük suikastın (Sevr) sonuçsuz kaldığını bildiren bir belgedir.**" demiştir.

⚠ LGS İÇİN KRİTİK NOTLAR (UNUTMA!) ⚠

- **Çözülemeyen Tek Konu:** Irak Sınırı (Musul Meselesi).
- **Egemenliği Kısıtlayan Konu:** Boğazlar Komisyonu'nun varlığı.
- **Tam Bağımsızlık Zaferi:** Kapitülasyonların kaldırılması (Ekonomik bağımsızlık).
- **Misak-ı Milli'den Verilen Tavizler:** Hatay, Boğazlar (yönetimi), Musul (çözülememesi).
- **İç İşlerine Karışılmasını Önleyen Hamle:** Azınlıkların "Türk vatandaşı" sayılması.

1.BÖLÜM: KALICI BARIŞ - LOZAN BARIŞ ANTLAŞMASI

1. İtilaf Devletleri'nin Lozan görüşmelerine hem TBMM'yi hem de İstanbul Hükümeti'ni davet etmelerinin asıl amacı nedir?

Cevap: İki hükümet arasında görüş ayrılığı (ikilik) çıkararak Türk tarafını zayıf düşürmek ve kendi isteklerini kabul ettirmektir.

2. TBMM, Lozan'a her iki hükümetin de çağrılması üzerine bu oyunu bozmak için hangi adımı atmıştır?

Cevap: 1 Kasım 1922'de Saltanatı kaldırarak Türk milletinin tek temsilcisinin TBMM olduğunu göstermiştir.

3. Lozan görüşmelerine gidecek heyetin başkanı olarak İsmet Paşa'nın seçilmesinin temel sebebi nedir?

Cevap: Mudanya Ateşkes Antlaşması'ndaki başarılı diplomatik tutumu.

4. Mustafa Kemal'in Lozan Heyeti'nden asla taviz verilmemesini istediği iki konu hangisidir?

Cevap: Ermeni Yurdu meselesi ve Kapitülasyonlar.

5. Lozan Antlaşması'nda Kapitülasyonların tamamen kaldırılması hangi alanda tam bağımsızlık sağlandığının kanıtıdır?

o **Cevap:** Ekonomik bağımsızlık.

6. Lozan'da azınlıkların tamamının "Türk vatandaşı" sayılmasının gerekçesi nedir?

Cevap: Avrupalı devletlerin iç işlerimize karışmasını engellemek ve toplumsal eşitliği sağlamak.

7. Lozan Antlaşması neden "Türkiye Cumhuriyeti'nin Tapu Senedi" olarak adlandırılmaktadır?

Cevap: Yeni Türk Devleti'nin bağımsızlığı tüm dünya tarafından resmen tanındığı ve Sevr Antlaşması'nı tarihe gömdüğü için.

8. Lozan görüşmelerinin bir dönem kesilmesinin (ara verilmesinin) temel sebebi nedir?

Cevap: İtilaf Devletleri'nin özellikle kapitülasyonlar ve Musul meselesi gibi konularda tavizsiz tutum sergilemesi.

9. Lozan'da Boğazlar için "Komisyon" kurulması egemenlik haklarımızı nasıl etkilemiştir?

Cevap: Boğazların yönetimi uluslararası bir komisyona bırakıldığı için tam egemenlik haklarımızı zedelemiştir.

10. Lozan Antlaşması'nın I. Dünya Savaşı'ndan sonra imzalanan diğer antlaşmalardan farkı nedir?

Cevap: Günümüzde hala geçerliliğini koruyan tek antlaşma olmasıdır.

❖ Lozan Barış Antlaşması'nda "Kapitülasyonlar bütün sonuçlarıyla birlikte kaldırılacaktır." kararı alınmıştır.

Bu kararın yeni Türk devletinin ekonomik bağımsızlığı ve tam bağımsızlık anlayışı açısından önemini açıklayınız.

CEVAP:

Kapitülasyonların kaldırılması, yabancı devletlerin ekonomimiz üzerindeki denetimine son vermiş ve ekonomik tam bağımsızlığı sağlamıştır.

MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE SANAT VE EDEBİYAT KALEM VE FIRÇANIN GÜCÜ

- ❖ Milli Mücadele sadece cephede silahla değil; yazarların kalemi ve ressamların fırçasıyla da kazanılmıştır.
 - **Toplumsal Olayların Yansması:** Bu dönemde yaşanan siyasi, sosyal ve kültürel olaylar sanat eserlerine doğrudan yansmıştır
 - **Amaç:** Yazarlar ve sanatçılar eserleriyle Milli Mücadele'ye destek vermiş, halkın birlik ve beraberliğini gelecek nesillere aktarmayı hedeflemişlerdir.

MİLLİ MÜCADELE EDEBİYATI (ROMAN, ANI VE ŞİİR)

- ❖ Bu dönemi anlatan eserler, savaşın sadece askeri yönünü değil, halkın çektiği acıları ve fedakârlıkları da anlatır.

GAZİ MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

Eseri: NUTUK (Söylev)

Kapsamı: 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkışı ile başlar, 1927 yılına kadar geçen olayları anlatır.

Önemi: Olayları yaşayan lider tarafından yazıldığı için hem edebi bir eser hem de tarihi bir belge niteliğindedir.

LGS Notu: Milli Mücadele'yi birinci ağızdan anlatan en temel kaynaktır.

HALİDE EDİB ADIVAR (Savaşın Tanığı)

- ❖ Cephede bizzat görev almış, savaşa tanıklık etmiş bir yazardır.

Ateşten Gömlek (Roman): Kurtuluş Savaşı'nı konu alan ünlü romanıdır.

Türk'ün Ateşle İmtihani (Anı): Milli Mücadele yıllarında yaşadıklarını anlattığı hatıra türündeki eseridir.

YAKUP KADRİ KARAOSMANOĞLU (Anadolu'nun Sesi)

- ❖ Gazetecilik yönüyle Milli Mücadele'ye destek vermiştir.

Yaban (Roman): Milli Mücadele yıllarında Anadolu köylüsünün durumunu ve aydın-halk çatışmasını anlatır.

Düşmanın Yaktığı Köyler Ahalisine (Hikâye): Yunanlıların Türk halkına yaptığı zulümleri anlatır.

DİĞER GÜÇLÜ KALEMLER

- **Falih Rıfkı Atay - Çankaya:** Döneme şahitlik eden önemli bir anı kitabıdır.
- **Kemal Tahir - Yorgun Savaşçı:** Milli Mücadele dönemine ışık tutan tarihi bir romandır.

Detay: Başkahramanı "Cehennem Topçu Cemil"dir. Bir Osmanlı yüzbaşısının yorgunluğu ile Milli Mücadele'ye katılma cesareti arasındaki ikilemini anlatır.

- **Mehmet Akif Ersoy - Safahat:** Milli Mücadele ruhunu şiirleriyle yansıtmıştır.

KOMUTANLARIN KALEMİNDEN (HATIRATLAR)

- ❖ Savaşı yöneten komutanlar da anılarını yazarak tarihe not düşmüştür.
 - **Kâzım Karabekir:** *İstiklal Harbi'nin Esasları* (Doğu Cephesi kahramanı).
 - **Ali Fuat Cebesoy:** *Milli Mücadele Hatıraları*.

MİLLİ MÜCADELE VE PLASTİK SANATLAR (RESİM VE HEYKEL)

- ❖ Sanatçılar, tuval ve heykellerle zaferin görsel hafızasını oluşturmuşlardır.

Resim:

- Halil Dikmen: *"İstiklal Savaşı'nda Mermi Taşıyan Kadınlar"* tablosu çok meşhurdur.
- Diğer Ressamlar: İbrahim Çallı, Hikmet Onat, Arif Kaptan, Namık İsmail, Sami Yetik.

Heykel ve Rölyef:

- Milli Mücadele kahramanlarını anlatan heykeller ve kabartmalar (rölyefler) yapılmıştır. Özellikle Anıtkabir rölyefleri bu dönemi anlatır.
- Heykeltıraşlar: **Zühtü Müridoğlu, Nusret Suman, İlhan Koman.**

ÖZET TABLO: ESER - YAZAR - TÜR

LGS'de eşleştirme soruları için bu tabloyu ezberlemen faydalı olacaktır:

Yazar	Eser	Tür
M. Kemal Atatürk	Nutuk	Söylev / Tarih
Halide Edib Adıvar	Ateşten Gömlek	Roman
Halide Edib Adıvar	Türk'ün Ateşle İmtihani	Anı (Hatıra)
Yakup Kadri Karaosmanoğlu	Yaban	Roman
Falih Rıfkı Atay	Çankaya	Anı
Kâzım Karabekir	İstiklal Harbi'nin Esasları	Anı
Kemal Tahir	Yorgun Savaşçı	Roman
Mehmet Akif Ersoy	Safahat	Şiir

2. BÖLÜM: MİLLÎ MÜCADELE DÖNEMİ'NDE SANAT VE EDEBİYAT

11. Milli Mücadele Dönemi'nde yazarların ve sanatçıların temel amacı nedir?

Cevap: Halkın birlik ve beraberliğini sağlamak, yaşanan acıları ve kahramanlıkları gelecek nesillere aktarmak.

12. Mustafa Kemal'in 1919-1927 yılları arasındaki olayları bizzat anlattığı eseri hangisidir?

Cevap: Nutuk (Söylev).

13. Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun köylü-aydın çatışmasını ele alan ünlü eseri nedir?

Cevap: Yaban.

14. Milli Mücadele'yi anlatan ilk roman olan ve Halide Edib Adıvar tarafından yazılan eser hangisidir?

Cevap: Ateşten Gömlek.

15. Halide Edib Adıvar'ın çocukluk anılarından başlayıp Milli Mücadele'yi anlattığı diğer önemli eseri nedir?

Cevap: Türk'ün Ateşle İmtihanı.

16. Mehmet Akif Ersoy'un Milli Mücadele ruhunu şiirleriyle yansıttığı büyük eseri hangisidir?

Cevap: Safahat.

17. Kâzım Karabekir'in Doğu Cephesi anılarını kaleme aldığı eserin adı nedir?

Cevap: İstiklal Harbi'nin Esasları.

18. Halil Dikmen'in Milli Mücadele'nin görsel hafızasını oluşturan en meşhur tablosu hangisidir?

Cevap: "İstiklal Savaşı'nda Mermi Taşıyan Kadınlar".

19. Tarık Buğra'nın Milli Mücadele'yi konu edinen ünlü eseri hangisidir?

Cevap: Küçük Ağa.

20. Milli Mücadele konulu eserlerin ortak özelliği nedir?

Cevap: Savaşın sadece askeri yönünü değil, halkın fedakârlıklarını ve vatan sevgisini işlemesi.

❖ **Milli Mücadele dönemini birinci ağızdan anlatan, 1919-1927 yılları arasındaki olayları kapsayan ve hem tarihi bir belge hem de edebi bir eser niteliği taşıyan Gazi Mustafa Kemal Atatürk'e ait eserin adını yazınız.**

CEVAP: NUTUK

SİYASİ ALANDA YAPILAN İNKILAPLAR

Türk İnkılabı'nın temel hedefi, Türk milletini **çağdaş medeniyetler seviyesine** çıkarmaktır. Siyasi alandaki tüm bu gelişmelerin ortak paydası **milli egemenliği (ulusal iradeyi)** güçlendirmektir.

Saltanatın Kaldırılması (1 Kasım 1922)

Nedenleri:

- **İkilik Çıkarmayı Önlemek:** İtilaf Devletleri'nin Lozan Konferansı'na hem TBMM'yi hem de Osmanlı Hükümeti'ni davet ederek görüş ayrılığı yaratmak istemesi.
- **Milli Egemenlik:** Saltanatın (tek kişinin egemenliği), ulus egemenliği ilkesiyle bağdaşmaması.

Sonuçları:

- Osmanlı Devleti resmen sona erdi.
- Ülke yönetimindeki **iki başlılık** ortadan kalktı.
- Cumhuriyetin ilanı için önemli bir adım atıldı.
- **Devlet başkanlığı** ve **rejim sorunu** ortaya çıktı (Bu sorunlar Cumhuriyetin ilanıyla çözülecektir).

LGS Notu: Saltanatın kaldırılması, **Cumhuriyetçilik** ilkesiyle doğrudan ilgilidir ve **Laikliğin** ilk aşamasıdır.

Ankara'nın Başkent Oluşu (13 Ekim 1923)

- ❖ Lozan Antlaşması ile İstanbul tahliye edildikten sonra yeni devletin merkezi belirlenmeliydi. Ankara'nın seçilme nedenleri:
 - **Stratejik Konum:** Anadolu'nun merkezinde, güvenli bir yerde olması.
 - **Ulaşım ve Haberleşme:** Demir yolu hatlarının merkezinde olması.
 - **Milli Mücadele'nin Merkezi:** Kurtuluş Savaşı'nın buradan yönetilmiş olması ve halkın desteği.

3. Cumhuriyetin İlanı (29 Ekim 1923)

Nedenleri:

- Milli egemenliği tam anlamıyla gerçekleştirmek.
- Saltanat kalkınca ortaya çıkan "**Devlet Başkanlığı**" sorununu çözmek.
- Hükümet bunalımını (Meclis Hükümeti sisteminden kaynaklanan aksaklıkları) aşmak.

Sonuçları:

- Yeni devletin adı ve rejimi (Cumhuriyet) belirlendi.
- **Mustafa Kemal Paşa ilk Cumhurbaşkanı** seçildi.
- **Kabine Sistemi'ne** geçildi (Böylece hükümet daha hızlı kurulmaya başlandı).
- Devlet başkanlığı sorunu kesin olarak çözüldü.

Halifeliğin Kaldırılması (3 Mart 1924)

Nedenleri:

- Eski rejim yanlılarının halifeyi bir sığınak olarak görmesi ve cumhuriyet karşıtı çalışmaları.
- Halifenin devlet başkanı gibi davranması (iki başlılığın devam etme riski).
- Laik ve çağdaş bir devlet yapısı için bu makamın engel teşkil etmesi.

Sonuçları:

- Milli egemenlik pekişti.
- **Laikliğe** geçişin en önemli aşaması gerçekleşti.
- İnkıpların yapılması kolaylaştı.

3 Mart 1924 Tarihli Diğer Önemli Gelişmeler

Halifelikle aynı gün kabul edilen bu yasalarla devletin laikleşmesi hedeflenmiştir:

Kurum / Kanun	Yerine Gelen / Amacı
Şeriyeye ve Evkaf Vekaleti	Diyanet İşleri Başkanlığı ve Vakıflar Genel Müdürlüğü kuruldu. (Din ve devlet işleri ayrıldı).
Erkân-ı Harbiye Vekaleti	Genelkurmay Başkanlığı kuruldu. (Ordu siyasetten ayrıldı).
Tevhid-i Tedrisat Kanunu	Eğitimde birlik sağlandı (Eğitim laikleşti).

1924 Anayasası'nın Kabulü

- ❖ 1921 Anayasası savaş dönemi anayasası olduğu için ihtiyaçları tam karşılayamıyordu.
 - **1924 Anayasası:** Devletin rejimi Cumhuriyet, dili Türkçe, başkenti Ankara olarak belirtildi.
 - **Önemli Not:** 1921 Anayasası'nda olan "**Güçler Birliği**" ilkesi, 1924 Anayasası'nda yumuşatılmış; yasama ve yürütme Meclis'te toplanmış ancak yargı bağımsız mahkemelere bırakılmıştır.

Bilgi Notu: 1928'de "Devletin dini İslam'dır" ibaresi anayasadan çıkarılmış, 1937'de ise Atatürk ilkeleri anayasaya eklenmiştir.

3. BÖLÜM: SİYASİ ALANDA YAPILAN İNKILAPLAR

21. Saltanatın kaldırılması (1 Kasım 1922) hangi Atatürk ilkesiyle doğrudan ilgilidir?

Cevap: Cumhuriyetçilik.

22. Saltanatın kaldırılmasıyla yönetimde son bulan durum nedir?

Cevap: Yönetimdeki "iki başlılık" sona ermiştir.

23. Ankara'nın başkent seçilmesinde etkili olan stratejik faktörler nelerdir?

Cevap: Güvenli bir konumda olması, Milli Mücadele'nin merkezi olması ve ulaşım-haberleşme ağlarının üzerinde bulunması.

24. Cumhuriyetin ilanı (29 Ekim 1923) ile çözüme kavuşan iki büyük sorun nedir?

Cevap: Devlet başkanlığı sorunu ve rejim tartışmaları çözülmüştür.

25. Halifeliğin kaldırılmasının (3 Mart 1924) laikleşme açısından önemi nedir?

Cevap: Laikliğe geçişin en önemli aşamasıdır ve din ile devlet işlerinin ayrılmasını sağlamıştır.

26. 3 Mart 1924'te Şeriye ve Evkaf Vekâleti'nin yerine hangi kurumlar kurulmuştur?

Cevap: Diyanet İşleri Başkanlığı ve Vakıflar Genel Müdürlüğü.

27. Erkân-ı Harbiye Vekâleti'nin kaldırılarak Genelkurmay Başkanlığı'nın kurulmasındaki amaç nedir?

Cevap: Orduyu siyasetten ayırmak.

28. 1921 Anayasası'nın yerine neden 1924 Anayasası kabul edilmiştir?

Cevap: 1921 Anayasası bir savaş dönemi anayasası olduğu için yeni devletin ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalmıştır.

29. Cumhuriyetin ilanı ile hükümet kurma sisteminde yaşanan değişiklik nedir?

Cevap: "Meclis Hükümeti Sistemi"nden "Kabine Sistemi"ne geçilmiştir.

30. Siyasi alandaki tüm inkılapların ortak hedefi nedir?

Cevap: Milli egemenliği (ulusal iradeyi) güçlendirmek ve devleti çağdaşlaştırmak.

❖ 3 Mart 1924 tarihinde Halifeliğin kaldırılmasıyla birlikte devlet yönetiminde iki başlılık sona ermiş ve laiklik yolunda en büyük adım atılmıştır.

Halifeliğin kaldırılmasının "Milli Egemenlik" ilkesini nasıl güçlendirdiğini açıklayınız.

CEVAP:

Egemenliğin tek bir kişide veya dini bir makamda değil, tamamen millete ve milletin temsilcilerine (Meclis) geçmesini sağlamıştır.

HUKUK ALANINDA YAPILAN İNKILAPLAR

- ❖ Yeni Türk Devleti, sadece yönetimde değil, toplumun huzur ve güvenini sağlayan hukuk sisteminde de modernleşmeyi hedeflemiştir.

Hukukta Birliğin Sağlanması

Eski Sistemin Sorunları:

- Osmanlı Devleti'nde hukuk; **şeri** (dini) ve **örfi** kurallara dayanıyordu.
- Yabancı devletlerin kendi mahkemelerini açması ve vatandaşlarını kendi kurallarına göre yargılaması **hukuk birliğini** bozmuş ve Osmanlı'nın **egemenlik haklarını** zedelemiştir.

Atatürk'ün Görüşü: * Mustafa Kemal Paşa, eksik vasıtalarla hedeflere ulaşamayacağını ve hukuk uzmanlarının modern ihtiyaçlara göre hemen çalışmaya başlaması gerektiğini savunmuştur.

- ✚ Bu amaçla 1925 yılında hukukçu yetiştirmek için **Ankara Hukuk Mektebi** açılmıştır.

Türk Medeni Kanunu'nun Kabulü (17 Şubat 1926)

- ❖ Osmanlı'da aile ve toplum hayatını düzenleyen, Ahmet Cevdet Paşa başkanlığında hazırlanan dini esaslı **Mecelle** artık çağın ihtiyaçlarını karşılayamıyordu.

Neden İsviçre Medeni Kanunu Örnek Alındı?

- Avrupa'daki en yeni ve en modern kanun olması.
- Demokratik ve laik bir yapıya sahip olması.
- Kadın-erkek eşitliğine dayanması.

Türk Medeni Kanunu ile Sağlanan Haklar:

- Tüm vatandaşlar arasında din, dil ve mezhep ayrımı gözetmeksizin hak ve ödev bakımından eşitlik sağlandı.
- Kadınlara çalışma ve istediği mesleğe girme hakkı tanınarak sosyal ve ekonomik alanda kadın-erkek eşitliği sağlandı.
- Tek eşle evlilik esası getirildi.
- Resmi nikah zorunlu hale gelerek aile birliği devlet güvencesine alındı.
- Boşanma hakkı hem kadına hem erkeğe verildi.
- Miras paylaşımında kız ve erkek çocuklar arasında eşitlik sağlandı.
- Anneye de çocuğun velayetini alma hakkı verildi.

LGS Çok Önemli Not:

- ✚ Türk Medeni Kanunu ile kadınlara **sosyal ve ekonomik** haklar verilmiştir; ancak bu kanunla **siyasi haklar (seçme ve seçilme)** verilmemiştir.
- ✚ Siyasi haklar daha sonra (1930-1934 arası) verilecektir.

Diğer Alanlarda Kabul Edilen Kanunlar

- ❖ Hukuk sistemini tamamen modernleştirmek için farklı ülkelerden modern yasalar alındı:
 - **Ceza Kanunu:** İtalya'dan (1926).
 - **Ticaret Kanunu (Deniz Ticareti):** İsviçre'den (1926).
 - **Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu:** Almanya'dan (1929).
 - **İcra ve İflas Kanunu:** İsviçre'den (1932).

Hukuk Alanındaki İnkıpların Ortak Özellikleri

- Laik ve çağdaş bir hukuk anlayışı benimsenmiştir
- Kanun önünde eşitlik sağlanmıştır
- Kadın hakları geliştirilmiştir
- Milli egemenlik güçlendirilmiştir.

4. BÖLÜM: HUKUK ALANINDA YAPILAN İNKILAPLAR

31. Osmanlı Devleti'nde hukuk birliğinin olmamasının temel sebebi nedir?

Cevap: Şeri mahkemeler, cemaat mahkemeleri ve yabancı okulların mahkemelerinin bir arada bulunması.

32. Türk Medeni Kanunu (17 Şubat 1926) hangi ülkeden örnek alınarak hazırlanmıştır?

Cevap: İsviçre.

33. Neden İsviçre Medeni Kanunu tercih edilmiştir?

Cevap: Dönemin en modern, demokratik ve laik kanunu olduğu için.

34. Türk Medeni Kanunu ile kadınlara sağlanan sosyal ve ekonomik haklardan iki tanesini yazınız.

Cevap: Mirasta eşitlik ve istediği mesleğe girme hakkı (Veya: Resmi nikah, tek eşlilik).

35. Medeni Kanun ile kadınlara "Siyasi Haklar" verilmiş midir?

Cevap: Hayır, Medeni Kanun siyasi hakları (seçme-seçilme) kapsamaz.

36. 1925 yılında hukukçu yetiştirmek amacıyla açılan kurum hangisidir?

Cevap: Ankara Hukuk Mektebi.

37. Hukuk alanındaki inkıpların temel amacı nedir?

Cevap: Hukukta birliği sağlamak ve laik bir hukuk sistemi oluşturmak.

38. Osmanlı'nın dini esaslı aile kanunu olan ve Medeni Kanun ile yürürlükten kalkan eserin adı nedir?

Cevap: Mecelle.

39. Hukuk alanındaki modernleşme için İtalya'dan hangi kanun örnek alınmıştır?

Cevap: Ceza Kanunu.

40. Hukuk inkıpları hangi Atatürk ilkesiyle (özellikle kadın-erkek eşitliği yönüyle) ilişkilidir?

Cevap: Halkçılık.

❖ 1926 yılında kabul edilen Türk Medeni Kanunu ile aile yapısında önemli değişiklikler yapılmıştır. **Bu kanunun kadınlara sosyal ve ekonomik hayatta sağladığı haklardan iki tanesini yazınız.**

CEVAP:

- Tek eşle evlilik esası.
- Kadınlara istediği mesleğe girme hakkı (Ekonomik eşitlik).
- Miras paylaşımında ve boşanmada kadın-erkek eşitliği.

EĞİTİM VE KÜLTÜR ALANINDA YAPILAN İNKILAPLAR

- Mustafa Kemal Paşa'nın eğitim ve kültür alanındaki temel amacı, Türk milletini **çağdaş medeniyetler seviyesine çıkarmaktır**.
- Eğitimi, bir milletin ya özgür ve bağımsız yaşamasını ya da esaret ve sefaletle terk edilmesini belirleyen en önemli unsur olarak görmüştür.

**Tevhid-i Tedrisat Kanunu (3 Mart 1924)
Neden Yapıldı?**

- Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde eğitim kurumları arasında birlik yoktu; medreseler, azınlık okulları ve yabancı okullar devlet denetimi dışında farklı müfredatlar uyguluyordu.
- Tüm öğretim kurumları Millî Eğitim Bakanlığına bağlandı ve eğitim-öğretim işleri tek bir merkezden idare edilmeye başlandı.

Sonuçları:

- Tüm öğretim kurumları Millî Eğitim Bakanlığına bağlandı.
- Eğitimde ikilik sona erdi, birlik sağlandı.
- Yabancı okulların dinî ve siyasi amaçlı faaliyetleri engellendi.
- Eğitim; her vatandaş için yasal bir hak, zorunlu ve parasız hale getirildi.

Harf İnkılabı (1 Kasım 1928)

Amacı: Okuma yazmayı kolaylaştırmak, okuryazar oranını artırmak ve Türk dilinin yapısına uygun bir alfabe oluşturmak.

- **Gelişme:** Arap harflerinin Türkçedeki sesleri tam karşılamaması üzerine Latin harfleri esas alınarak **29 harfli yeni Türk alfabesi** hazırlandı.
- **Millet Mektepleri (24 Kasım 1928):** Yeni harfleri halka öğretmek amacıyla açıldı. 16-45 yaş arası vatandaşlar burada eğitim gördü. Atatürk'e bu okulların "**Başöğretmen**" unvanı verildi.

Millet Mekteplerinin Açılması (24 Kasım 1928)

- Yeni alfabeyi halka tanıtmak ve okuryazar oranını artırmak amacıyla açılmıştır.
- 16-45 yaş arası vatandaşlar katılmış, eski harfleri bilenlere iki, bilmeyenlere dört aylık eğitim verilmiştir.
- 24 Kasım 1928'de Atatürk'e "Millet Mektepleri Başöğretmeni" unvanı verilmiştir.

Üniversite Reformu (1933)

- Osmanlı'dan kalan **Darülfünun'un** çağdaş bilimsel ihtiyacı karşılayamaması üzerine **İsviçreli Prof. Albert Malche'nin** raporuyla gerçekleştirildi.
- Darülfünun kapatılarak yerine İstanbul Üniversitesi kuruldu.
- Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi (1935),
- Ankara Devlet Konservatuarı (1936) ve

- Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü (1933) gibi kurumlar açıldı.

Millî Kültürü Oluşturma Faaliyetleri

- Atatürk, bir milletin bağımsızlığını korumasının yolunun kendi öz benliğine (kültürüne) sahip çıkmasından geçtiğini savunmuştur.
- Atatürk, millî kültürün gelişmesi için dil ve tarih alanındaki çalışmalara büyük önem vermiştir.

Tarih Alanındaki Çalışmalar

- **Amacı:** Türk tarihinin en eski çağlardan beri medeniyete katkılarını araştırmak ve Türklerin köklü bir geçmişe sahip olduğunu kanıtlamaktır.
- 1931 yılında **Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti (Türk Tarih Kurumu)** kuruldu.
- "**Türk Tarihinin Ana Hatları**" adlı eser yayımlandı ve "**Türk Tarih Tezi**" ile millî tarih bilinci oluşturuldu.

Dil Alanındaki Çalışmalar

- **Amacı:** Türkçeyi yabancı dillerin (Arapça, Farsça) etkisinden kurtarmak ve Türkçeyi zengin, akıcı bir bilim dili haline getirmektir.
- 1932 yılında **Türk Dili Tetkik Cemiyeti (Türk Dil Kurumu)** kuruldu.
- **Faaliyet:** 26 Eylül günü "Dil Bayramı" olarak ilan edildi.

Sanat ve Spor Alanındaki Çalışmalar**Sanat Alanı**

- ❖ Mustafa Kemal, "*Hepiniz milletvekili olabilirsiniz... fakat sanatçı olamazsınız*" sözüyle sanata verdiği değeri vurgulamıştır.
- Musiki Muallim Mektebi açıldı (1924).
- Mızıka-i Hümayun, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'na dönüştürüldü (1924).
- Sanayi-i Nefise Mektebi, Güzel Sanatlar Akademisi'ne dönüştürüldü (1928).
- İstanbul'da Resim Heykel Müzesi hizmete girdi (1937).

Spor Alanı

- ❖ Sağlıklı bir toplum oluşturmayı hedefleyen Atatürk, sporu "millî bir mesele" olarak görmüştür.
- **Türkiye İdman Cemiyetleri** İttifakı kuruldu (1922).
- Türkiye, **1924 Paris Olimpiyatları'na** ilk kez katıldı.
- Gazi Terbiye Enstitüsü'nde **Beden Eğitimi Bölümü** açıldı (1932).
- **Geleneksel Kırkpınar Güreşleri** aktif hale getirildi (1924) ve Gazi Koşusu başlatıldı (1927).

5. BÖLÜM: EĞİTİM VE KÜLTÜR ALANINDA YAPILAN İNKILAPLAR

41. 3 Mart 1924'te kabul edilen ve eğitimde birliği sağlayan kanun hangisidir?

Cevap: Tevhid-i Tedrisat Kanunu.

42. Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitim hangi kuruma bağlanmıştır?

Cevap: Milli Eğitim Bakanlığına.

43. Harf İnkılabı'nın (1 Kasım 1928) temel amaçları nelerdir?

Cevap: Okuma yazmayı kolaylaştırmak, okuryazar oranını artırmak ve Türk dilinin yapısına uygun bir alfabe oluşturmak.

44. Yeni harfleri halka öğretmek amacıyla açılan kurumlar hangileridir?

Cevap: Millet Mektepleri.

45. 1931 yılında kurulan Türk Tarih Kurumu'nun (Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti) amacı nedir?

Cevap: Türklerin köklü geçmişini araştırmak ve milli tarih bilinci oluşturmak.

46. Türk Dil Kurumu (1932) neden kurulmuştur?

Cevap: Türkçeyi yabancı kelimelerden arındırmak ve zengin bir bilim dili haline getirmek.

47. Mustafa Kemal'in "Millet Mektepleri Başöğretmenliği" unvanını aldığı tarih nedir?

Cevap: 24 Kasım 1928.

48. Eğitim alanındaki laikleşmenin en önemli adımı hangisidir?

Cevap: Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile medreselerin kapatılması.

49. Atatürk'ün sanata verdiği değeri gösteren "Hepiniz milletvekili olabilirsiniz... fakat sanatçı olamazsınız" sözü hangi gelişmelere temel teşkil etmiştir?

Cevap: Güzel Sanatlar Akademisi, Resim Heykel Müzesi ve Konservatuarların açılmasına.

50. Üniversite Reformu kapsamında açılan ilk modern üniversitemiz hangisidir?

Cevap: İstanbul Üniversitesi (1933).

❖ 3 Mart 1924'te kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitimde ne gibi bir değişiklik amaçlanmıştır? Bu durumun eğitimde birliğe katkısını belirtiniz.

CEVAP:

- Tüm eğitim kurumları Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmıştır.
- Bu sayede eğitimdeki çok başlılık ve müfredat farklılıkları (ikilik) sona ermiş,
- Eğitimde birlik sağlanmıştır.

TOPLUMSAL ALANDA YAPILAN İNKILAPLAR

- Toplumsal alanda yapılan inkılapların temel amacı; Türk toplumunu çağdaş uygarlıklar seviyesine çıkarmak, toplumda **birlik ve beraberliği** sağlamak, imtiyazları (ayrıcılıkları) kaldırarak **eşitliği** tesis etmektir.

Şapka ve Kıyafet İnkılabı (25 Kasım 1925)

- Osmanlı'da kıyafet birliği yoktu; kişiler dinine, mesleğine veya etnik kökenine göre giyiniyordu. Bu durum toplumda "biz ve onlar" ayrımına neden oluyordu.
- Mustafa Kemal, Kastamonu gezisinde şapkayı halka tanıtmıştır.
- Dış görünüşte modernleşme sağlanmış, toplumsal alandaki görsel kargaşa sona ermiştir. **İnkılapçılık** ve **Halkçılık** ilkeleriyle doğrudan ilgilidir.
- Din adamlarının (en üst temsilciler hariç) dini kıyafetlerle sokakta gezmesi yasaklanmıştır. Amacı; dini duyguların istismarını önlemek ve **Laiklik** ilkesini pekiştirmektir.

Tekke, Zaviye ve Türbelerin Kapatılması (30 Kasım 1925)

- **Neden Yapıldı?** Asıl amacından sapan bu kurumlar, halkın dini duygularını sömüren ve yeniliklere karşı çıkan merkezler haline gelmişti.
- **Önemli Karar:** Şeyhlik, dervişlik, müritlik gibi unvanlar yasaklandı.
- **Mustafa Kemal'in Sözü:** "Türkiye Cumhuriyeti; şeyhler, dervişler, müritler ve mensuplar memleketi olamaz."
- **LGS Notu:** Toplumun akıl ve bilime yönelmesi sağlanmıştır. Doğrudan **Laiklik** ve **Halkçılık** (ayrıcılıklı unvanların kalkması) ile ilgilidir.

Takvim, Saat ve Ölçülerde Değişiklik

- ❖ Batı dünyası ile ticari ve resmi ilişkileri kolaylaştırmak amacıyla yapılmıştır.

Eski Sistem	Yeni Sistem	Amaç / Kazanım
Hicri ve Rumi Takvim	Miladi Takvim (1926)	Uluslararası ilişkilerde zaman birliği.
Alaturka Saat	Uluslararası Saat (1926)	Günlük hayat ve ticarete karışıklığı önleme.
Arşın, Endaze, Okka	Metre ve Kilogram (1931)	Ticari ilişkilerde standart ve güven sağlama.
Cuma Tatili	Pazar Tatili (1935)	Avrupa ile ekonomik uyum.

- ✚ **LGS Notu:** Bu değişikliklerin temel anahtar kelimesi "**Uluslararası Ticari Uyum**" ve **"Karmaşayı Önlemek"**dir.

Soyadı Kanunu (21 Haziran 1934)

- Soyadı olmadığı için askere alma, okul kaydı, tapu ve miras işlerinde büyük karışıklıklar yaşıyordu. Ayrıca "Ağa, Hacı, Hafız, Paşa" gibi unvanlar toplumda sınıfsal fark yaratıyordu.
- Her aileye Türkçe, ahlaka uygun ve rütbe belirtmeyen bir soyadı alma zorunluluğu getirildi.
- Toplumsal işlerdeki karışıklığı giderdiği için **Pratiklik**, ayrıcalıklı unvanları kaldırdığı için **Halkçılık** (Eşitlik) ilkesiyle doğrudan ilişkilidir.
 - **Not: TBMM tarafından Mustafa Kemal'e "Atatürk" soyadı verilmiştir (24 Kasım 1934).**

Türk Kadınına Sağlanan Siyasi ve Sosyal Haklar

- Atatürk, Türk kadınının toplumsal hayatta hak ettiği yere gelmesine büyük önem vermiştir.
- 1. **Türk Medeni Kanunu (1926):** Kadınlara sosyal ve ekonomik haklar verildi (Miras eşitliği, şahitlik eşitliği, tek eşlilik, boşanma hakkı). *Dikkat: Medeni Kanun ile siyasi hak (seçme-seçilme) verilmemiştir!*
- 2. **Siyasi Haklar (BMW Şifresi):**
 - **B**elediye Seçimleri (1930)
 - **M**uhtarlık Seçimleri (1933)
 - **V**ekil (Milletvekili) Seçimleri (1934)

Bilgi Notu: Kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi **Cumhuriyetçilik** ve **Halkçılık** (Eşitlik) ilkeleriyle ilgilidir. Türkiye, birçok Avrupa ülkesinden (Fransa, İtalya vb.) önce bu hakları vermiştir.

🔄 LGS Kritik Bilgi Tablosu (Özet)

İnkılap	Temel Amacı	İlişkili İlke
Soyadı Kanunu	Eşitlik ve resmi işlerde düzen.	Halkçılık
Takvim/Saat/Ölçü	Avrupa ile uyum ve ticaret.	İnkılapçılık
Tekke ve Zaviyeler	Toplumu hurafelerden kurtarma.	Laiklik
Şapka ve Kıyafet	Modern ve birleşmiş bir toplum.	İnkılapçılık / Halkçılık
Kadın Hakları	Milli egemenliğe katılım ve eşitlik.	Cumhuriyetçilik / Halkçılık

6. BÖLÜM: TOPLUMSAL ALANDA YAPILAN İNKILAPLAR

51. Toplumsal alandaki inkılapların temel amacı nedir?

Cevap: Çağdaş bir toplum oluşturmak ve toplumsal ayrıcalıkları kaldırarak eşitliği sağlamak.

52. Şapka ve Kıyafet İnkılabı ile ne hedeflenmiştir?

Cevap: Dış görünüşte modernleşme sağlamak ve toplumsal görsel kargaşayı bitirmek.

53. Tekke, zaviye ve türbelerin kapatılma gerekçesi nedir?

Cevap: Halkın dini duygularını sömüren merkezler haline gelmeleri ve yeniliklere karşı çıkmaları.

54. Soyadı Kanunu'nun (21 Haziran 1934) kabul edilme nedenleri nelerdir?

Cevap: Resmi işlerdeki (askerlik, tapu, vergi) karışıklıkları önlemek ve toplumsal eşitliği sağlamak.

55. Mustafa Kemal'e "Atatürk" soyadı hangi kurum tarafından verilmiştir?

Cevap: Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM).

56. Ayrıcalık bildiren unvanların (Hacı, Hoca, Ağa, Paşa vb.) kaldırılması hangi ilke ile ilgilidir?

Cevap: Halkçılık.

57. Takvim, saat ve ölçü birimlerinde yapılan değişikliklerin amacı nedir?

Cevap: Avrupa ile olan ticari ve sosyal ilişkilerde uyum sağlamak.

58. Türk kadınına belediye seçimlerine katılma hakkı hangi yıl verilmiştir?

Cevap: 1930.

59. Türk kadınına milletvekili seçme ve seçilme hakkı hangi yıl verilmiştir?

Cevap: 1934.

60. Kadınlara sağlanan siyasi hakların kodlaması olan "BMW"nin açılımı nedir?

Cevap:

Belediye (1930),
Muhtarlık (1933),
Vekillik (1934).

❖ Toplumsal alanda yapılan "Soyadı Kanunu" (1934) ile hedeflenen toplumsal ve resmi kolaylıklardan birini yazınız.

CEVAP:

Askere alma, okul kaydı, tapu ve miras gibi resmi işlemlerde yaşanan karışıklıkların önlenmesi ve toplumda ayrıcalık belirten unvanların (Paşa, Hacı, Ağa vb.) kaldırılmasıyla eşitliğin sağlanmasıdır.